

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI

IQTISODIYOT FAKULTETI

“STATISTIKA” FANIDAN

REFERAT

MAVZU. AHOLI DAROMADLARI VA DAVLATNING
IJTIMOIIY SIYOSATI

Qabul qildi: *.katta o‘qituvchi Rayxonov U*

Topshirdi: Rahmonov J

Toshkent – 2014 y.

REJA:

1.Aholining daromadlari va uning tarkibi. Aholi turmush darajasi va uning ko'rsatkichlari

2.Daromadlar tengsizligi va uning darajasini aniqlash.

3.Davlatning ijtimoiy siyosati. O'zbekistonda ijtimoiy siyosatning asosiy yo'nalishlari

4.Adabiyotlar

1. Aholi daromadlari va uning tarkibi. Aholi turmush darajasi va uning ko'rsatkichlari.

Aholi daromadlari deyilganda ularning ma'lum vaqt oralig'ida (masalan, bir yilda) pul va natural shaklda olgan daromadlari miqdori tushuniladi.

Aholi iste'mol darajasi to'g'ridan-to'g'ri ularning daromadlari darajasiga bog'liq bo'ladiki, bu daromadlarning aholi turmush darajasidagi rolini belgilab beradi.

Aholi pul daromadlari ish haqi, tadbirkorlik faoliyatidan olinadigan daromad, nafaqa, pensiya, stipendiya shaklidagi barcha pul tushumlarini, mulkdan foiz, dividend, renta shaklda olinadigan daromadlarni, qimmatli qog'ozlar, ko'chmas mulk, qishloq xo'jalik mahsulotlari, hunarmandchilik buyumlarini sotishdan va har xil xizmatlar ko'rsatishidan kelib tushadigan daromadlarni o'z ichiga oladi.

Natural daromad mehnat haqi hisobiga olinadigan va uy xo'jaliklarining o'z iste'mollari uchun ishlab chiqargan mahsulotlardan iborat bo'ladi.

Jamiyat a'zolari daromadlari darajasi ular turmush farovonligining muhim ko'rsatkichi hisoblanib, shu bilan birga alohida shaxslarning dam olishi, bilim olishi, sog'ligini saqlashi, eng zarur ehtiyojlarini qondirishi imkoniyatlarini belgilab beradi. Aholi daromadlari darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi omillar orasida ish haqidan tashqari chakana narx dinamikasi, iste'molchilik bozorining tovarlar bilan to'yinganlik darajasi kabilar muhim o'rin tutadi.

Prezidentimiz I.Karimov ta'kidlab o'tganlaridek: "mustaqillik yillarida odamlarimizning tafakkuri, dunyoqarashi, hayotga bo'lgan munosabati

ham tubdan o'zgaradi. Turmush darajasi, oilasining farovonligi, eng avvalo, o'ziga bog'liq ekanligini tushunib etayotgan odamlar tobora ko'payib bormoqda".¹

Aholi daromadlari darajasiga baho berish uchun nominal, ixtiyorida bo'lgan va real daromad tushunchalaridan foydalaniladi.

Nominal daromad – aholi tomonidan ma'lum vaqt oralig'ida olingan pul daromadlari miqdori hisoblanadi.

Ixtiyorida bo'lgan daromad – shaxsiy iste'mol va jamg'arma maqsadlarida foydalanish mumkin bo'lgan daromad. Bu daromad nominal daromaddan soliqlar va majburiy to'lov summasiga kam bo'ladi.

Real daromad – narx darajasi o'zgarishini hisobga olib, aholining ixtiyorida bo'lgan daromadga sotib olish mumkin bo'lgan tovar va xizmatlar miqdorini ko'rsatadi.

Aholining nominal pul daromadlari turli manbalar hisobiga shakllanib, ulardan asosiylari quyidagilar hisoblanadi:

- a) ishlab chiqarish omillariga olinadigan daromad;
- b) davlat yordam dasturlari bo'yicha to'lov va imtiyozlar shaklidagi pul tushumlari;
- v) moliya-kredit tizimi orqali olinadigan pul daromadlari.

Respublikamizda 2000 yilda aholi pul daromadlari 1999 yilga nisbatan 157,7 foizga, oylik nominal ish haqi esa 148,7 foizga o'sgan.

Aholining yollanib ishlovchi qismi olinadigan daromadlarning asosiy qismini ish haqi tashkil qiladi. Daromadning bu turi istiqbolda ham, pul

¹ Karimov I.A. Islohotlar va investitsiyalar bo'yicha idoralararo muvofiqlashtiruvchi kengash yig'ilishidagi ma'ruzasi. "Xalq so'zi", 2000 yil 2 fevral.

daromadlari umumiy hajmining shakllanishida o'zining etakchi rolini saqlab qoladi.

Aholi pul daromadlari darajasi davlat yordam dasturlari bo'yicha to'lovlar sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu manbalar hisobiga pensiya ta'minoti amalga oshiriladi va turli xil nafaqalar to'lanadi.

Aholining moliya-kredit tizimi orqali olinadigan pul daromadlari qo'yidagilardan iborat: davlat sug'urtasi bo'yicha to'lovlar; shaxsiy uy qurilishiga va matlubot jamiyati a'zolariga bank ssudalari; jamg'arma bankiga qo'yilmalar bo'yicha foizlar; aktsiya, obligatsiya bahosining ko'payishidan olinadigan daromad va zayom bo'yicha to'lovlar; lotereya bo'yicha yutuqlar; tovarlarni kreditga sotib olish natijasida tashkil topadigan, vaqtincha bo'sh mablag'lar; har xil turdagi kompensatsiya to'lovlar va h.k.

Respublikada aholining pul daromadlari shakllanish manbalari bo'yicha quyidagi ma'lumotlar bilan harakterlanadi.

**O'zbekiston aholi pul daromadlarining tarkibi va uning
o'zgarishi (2000 y.)¹**

Pul daromadlar	2000 y.		1999 yilga nisbatan % hisobida
	mlrd. so'm	%	
Barcha pul daromadlari	2373,4	100,0	157,7
SHu jumladan: ish haqi	670,9	28,3	139,3
qishloq xo'jalik mahsulot- larini sotishdan olingan daromadlar	619,7	26,1	158,9
Ijtimoiy transfertlar	353,7	14,9	170,8
Mulkdan, tadbirkorlikdan olingan daromad va boshqa daromadlar	729,1	30,7	170,9

Aholi turmush darajasi tushunchasini ularning hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan moddiy va ma'naviy ne'matlar bilan ta'minlanishi, hamda kishilar ehtiyojining bu ne'matlar bilan qondirilishi darajasi sifatida aniqlash mumkin.

¹ Makroiqtisodiyot va statistika vazirligi statistika departamenti ma'lumotlari.

Kishilar hayot faoliyati uchun zarur ne'matlar to'plami mehnat sharoiti, ta'lim, sog'liqni saqlash, oziq-ovqat va uy-joy sifati kabi xilma-xil ehtiyojlarni o'z ichiga oladi. Kishilar ehtiyojlarini qondirish darajasi jamiyat a'zolarining alohida olgan va oilaviy daromadlari darajasiga bog'liq. Turmush darajasini mamlakat darajasida (butun aholi uchun) va tabaqalashgan mikro darajada (aholining alohida guruhi uchun) qarab chiqish mumkin. Birinchi yondashuv turli mamlakatlarda aholining turmush darajasini aholi jon boshiga to'g'ri keladigan ichki milliy mahsulot ko'rsatkichi bo'yicha aniqlab, qiyosiy tahlil qilish imkonini beradi.

O'zbekistonda aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YAIM ko'rsatkichining o'sish sur'atlari 1997 yilda - 3,3; 1998 yilda - 2,6; 1999 yilda - 2,8; va 2000 yilda - 2,5 foizni tashkil qilgan.

Aholi guruhlari bo'yicha daromadlar taqsimlanishi dinamikasini taqqoslash, iste'molchilik byudjet asosida amalga oshiriladi. Qator iste'molchilik byudjetlari mavjud bo'ladi: o'rtacha oila uchun, yuqori darajada mo'l-ko'l byudjet, minimal moddiy ta'minlanganlar byudjeti, nafaqaxo'rlar va aholi boshqa ijtimoiy guruhlari byudjeti shular jumlasidandir.

Farovonlikning eng quyi chegarasini oila daromadining shunday chegarasi bilan belgilash mumkinki, undan keyin ishchi kuchini takror hosil qilishni ta'minlab bo'lmaydi. Bu daraja moddiy ta'minlanganlik minimum yoki kun kechirish darajasi (qashshoqlikning boshlanishi) sifatida chiqadi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida o'rtacha daromad "o'rtacha sinf" deb ataladigan tabaqalar daromadlari bo'yicha aniqlanadi. Bunday guruh

iste'molchilik savati to'plamiga uy, avtomashina, dala hovli (dacha), zamonaviy uy jihozlar, sayr qilish va bolalarini o'qitish imkoniyati, qimmatli qog'ozlar va zebu ziynatlar kiradi.

Bozor iqtisodiyoti aholining yuqori ta'minlangan yoki "boy" qatlami mavjud bo'lishini taqozo qilib, ularga aholining yuqori sifatli tovar va xizmatlar harid qilishga layoqatli bo'lgan juda oz qatlami kiradi. AQSHda aholi bu qismining shaxsiy imkoniyati 8-10 mln. dollar baholanadi.

2. Daromadlar tengsizligi va uning darajasini aniqlash.

Dunyodagi barcha mamlakatlar aholi jon boshiga to'g'ri keladigan o'rtacha daromadlar darajasi bilan bir-biridan keskin farqlanadi. Bu turli mamlakatlar aholisining daromadlari darajasi o'rtasida tengsizlik mavjudligini bildiradi. SHu bilan birga alohida olingan mamlakatlar aholisining turli qatlam va guruhlar o'rtacha daromadlari darajasida ham farq mavjud bo'ladi. Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi darajasi ham daromadlaridagi farqlarni bartaraf qilmaydi.

O'z-o'zidan aniqki, iqtisodiy o'sish daromadlarning ko'payishiga olib keladi. Bunda butun aholi daromadlari mutloq miqdorda asta-sekin o'sib boradi. Daromadlarning mutloq miqdori ko'payib borsa-da, har doim ham daromadlar tengsizligi darajasiga ta'sir ko'rsatmasligi mumkin.

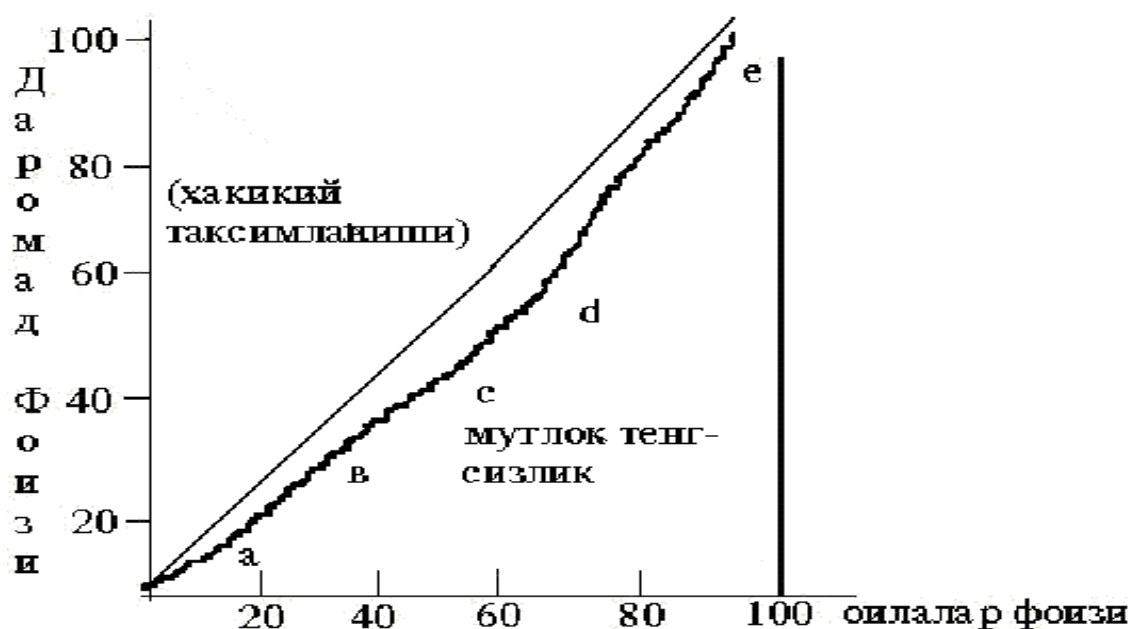
Daromadlar tengsizligi darajasini miqdoriy aniqlash uchun jahon amaliyotida Lorents egri chizig'idan foydalaniladi \1-rasm\ "Oilalar

ulushi” yotiq chiziqda, “daromadlar ulushi” esa tik chiziqda joylashgan. Nazariy jihatdan daromadlarning mutloq teng taqsimlanishi imkoniyati \burchakni teng ikkiga bo’luvchi\ chiziqda ifodalangan bo’lib, u oilalarning har qanday tegishli foizi daromadlarning mos keluvchi foizini olishini ko’rsatadi. 20% oilalarning barcha daromadlarning 20%, 40%-40%, 60%-60% daromadlarni olishini bildiradi va h.k.

Mutloq tenglikni ifodalovchi chiziq va Lorents egri chizig’i o’rtasidagi tafovut daromadlar tengsizligi darajasini aks ettiradi.

Bu farq qanchalik katta bo’lsa, daromadlar tengsizligi darajasi ham shunchalik katta bo’ladi. Agar daromadlarning haqiqiy taqsimlanishi mutloq teng bo’lsa, bunda Lorents egri chizig’i va bissektisa o’qi bir-biriga mos kelib farq yo’qoladi.

LORENTS EGRI CHIZIG’I

16-chizma. Lorents egri chizig’i.

Daromadlar tabaqalanishini aniqlashning ko'proq qo'llaniladigan ko'rsatkichlaridan bir ditsel koeffitsienti hisoblanadi. Bu ko'rsatkich 10% ancha yuqori ta'minlangan aholi o'rtacha daromadlari va 10% eng kam ta'minlanganlar o'rtacha daromadi o'rtasidagi nisbatni ifodalaydi.

YAlpi daromadning aholi guruhlarida o'rtasida taqsimlanishini harakterlash uchun aholi daromadlari tengsizligi indeksi (Djini koeffitsienti) ko'rsatkichi qo'llaniladi. Bu ko'rsatkich qanchalik katta bo'lsa, (ya'ni 1,0 ga yaqinlashsa) tengsizlik shuncha kuchli bo'ladi. Jamiyat a'zolari daromadlari tenglashib borganda bu ko'rsatkich 0 (nol)ga intiladi.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida iqtisodiy beqarorlik tufayli qarab chiqilgan bu ko'rsatkich o'sish tamoyiliga ega bo'ladi. Umumiy daromadning tabaqalanishi alohida tarmoqlar va faoliyat sohalarida ish haqi darajasidagi farqlarning ortishi bilan birga boradi. Milliy iqtisodiyotda o'rtacha ish haqining tarmoqlar, korxonalar va ishlovchilar kategoriyasi bo'yicha yuqori tengsizligi tarkib topadi.

Jumladan O'zbekistonda o'rtacha oylik nominal ish haqiga nisbatan alohida tarmoqlarda ish haqi darajasining o'zgarishi quyidagi ma'lumotlar bilan harakterlanadi.

18-Jadval

**Respublika iqtisodiyotining asosiy tarmoqlarida oylik nominal
ish haqi nisbatlarining o'zgarishi¹
(O'rtacha ish haqi –100%)**

Yillar	Sanoat	Qishloq xo'jaligi	Transport	Qurilishi	Maorif	Bank sohasi
1994	148,2	85,4	126,6	153,6	60,9	189,4
1996	139,2	54,4	136,0	166,7	70,4	184,9
1998	155,3	46,1	152,8	152,3	68,2	210,7
1999	165,2	51,6	143,3	162,3	57,2	227,6
2000	189,6	60,9	174,0	164,4	71,3	257,1

¹ Makroiqtisodiyot va statistika vazirligi statistika departamenti ma'lumotlari.

Daromadlar tengsizligida katta farqlari mavjud bo'lishining asosiy sababi bozor tizimiga asoslangan iqtisodiyotning o'z xususiyatlaridan kelib chiqadi. Bizning respublikada ham bozor iqtisodiyotiga o'tish daromadlar tengsizligi muammosini keskinlashtiradi. Bu erda asosiy rolni mol-mulkka uy-joy, ko'chmas mulk, aktsiya va boshqalar\ ega bo'lish omili o'ynay boshlaydi. Daromadlarning tabaqalanish jarayoni etarli darajada tez boradi, minimal darajadan bir necha o'n baravar yuqori daromadga ega bo'lgan ijtimoiy qatlam shakllanadi. Daromadlarning tabaqalanishi mulkiy tabaqalanishni keltirib chiqaradi. Vaqt o'tishi bilan oilalarning to'plagan mol-mulki meros qoldirishi sababli daromadlar tabaqalanishining kuchayishi ruy beradi. Har xil oilalar uchun turlicha iste'mol muhit yaratiladi. Ijtimoiy tenglik va daromadlar taqsimotida adolatlikni ta'minlab berishning muhim muammolari kelib chiqadi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida daromadlar tengsizligini keltirib chiqaruvchi umumiy omillar ham mavjud bo'ladi. Bularning asosiylari quyidagilar:

- kishilarning umumiy (jismoniy, aqlik va estetik) layoqatidagi farqlar;
- ta'lim darajasi va malakaviy tayyorgarlik darajasidagi farqlar;
- tadbirkorlik mahorati va tahlikaga tayyorgarlik darajasidagi farqlar;
- ishlab chiqaruvchilarning bozorda narxlarni o'rnatishga layoqatliligi (bozordagi hukmronlik darajasidan kelib chiqib);

Bunday sharoitda davlatning daromadlarni qayta taqsimlash vazifasi daromadlar tengsizligidagi farqlarni kamaytirish va jamiyat barcha

a'zolari uchun ancha qulay moddiy hayot sharoitini ta'minlashga qaratiladi.

Daromadlar tengsizligi kamayishining taxminan 80 foizini asosan transfert to'lovlari taqozo qiladi. Aniqroq aytganda davlat transfert to'lovlari eng past daromad oluvchi kishilar guruhi daromadining asosiy qismi \70-75%\ni tashkil qiladi va qashshoqlikni yumshatishning eng muhim vositasi hisoblanadi.

3. Davlatning ijtimoiy siyosati. O'zbekistonda ijtimoiy siyosatning asosiy yo'nalishlari.

Davlatning ijtimoiy siyosati tegishli markazlashgan daromadlarni tabaqalashgan soliq solish yo'li bilan shakllantirish va uni byudjet orqali aholi turli guruhlari o'rtasida qayta taqsimlashdan iborat. Davlat daromadlarni qayta taqsimlashda ijtimoiy to'lovlar bilan birga bozor narxlarini o'zgartirish (masalan, fermerlarga narxlarni kafolatlash) va ish haqining eng kam darajasini belgilash usullaridan foydalanadi.

Ijtimoiy to'lovlar – kam ta'minlanganlarga pul yoki natural yordam ko'rsatishga qaratilgan tadbirlari tizimi bo'lib, bu ularning iqtisodiy faoliyatda qatnashishi bilan bog'liq bo'lmaydi. Ijtimoiy to'lovlarning maqsadi jamiyatdagi munosabatlarni insonparvarlashtirish hamda ichki talabni ushlab turish hisoblanadi.

Aholi real daromadlari darajasiga inflyatsiya sezilarli ta'sir ko'rsatishi sababli daromadlarni davlat tomonidan tartibga solishning muhim vazifasi iste'molchilik tovarlariga narxning o'sishini hisobga olish va daromadlarni indeksatsiyalash, ya'ni nominal daromadlarni narxlar o'sishiga bog'liqlikda oshirib borish hisoblanadi.

SHaxsiy daromadni himoya qilishda ijtimoiy siyosatning muhim yo'nalish aholi kambag'al qatlamini qo'llab-quvvatlash hisoblanadi.

Amaliy hayotda qashshoqlikning o'zi hayot kechirish minimumi yordamida aniqlanadi. Bu ijtimoiy va fiziologik (jismoniy) minimumda ifodalanadi. Ijtimoiy minimum jismoniy ehtiyojlarni qondirishning minimal normasi (me'yori) bilan birga ijtimoiy talablarning minimal harajatlarini ham o'z ichiga oladi. Fiziologik minimum esa faqat asosiy jismoniy ehtiyojlarni qondirishni ko'zda tutadi.

Bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarda aholining ijtimoiy yordamiga muhtoj qismini aniqlashda turli xil mezonlar asos qilib olinadi. Ular jumlasiga daromad darajasi, shaxsiy mol-mulki miqdori, oilaviy ahvoli va shu kabilar kiritiladi.

Ijtimoiy siyosat – bu davlatning daromadlar taqsimotidagi tengsizlikni yumshatishga va bozor iqtisodiyoti qatnashchilari o'rtasidagi ziddiyatlarni bartaraf qilishga yo'naltirilgan siyosatdir.

Respublikada bozor munosabatlariga o'tish davrida ijtimoiy siyosat aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va himoya qilishga qaratiladi hamda alohida yirik yo'nalishlarda amalga oshiriladi. Bu yo'nalishlar I.A. Karimovning “O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida”¹ kitobida to'liq bayon qilib berilgan.

Aholini ijtimoiy himoyalash chora-tadbirlari tizimidagi eng asosiy yo'nalish – bu narxlar erkinlashtirilishi va pulning qadrsizlanish darajasi ortib borishi munosabati bilan daromadlarning eng kam va o'rtacha darajasini muntazam oshirib borish hisoblanadi. Bunda respublikaning o'ziga xos yondashuvi ishlab chiqilib, daromadlar nisbatini o'zgartirish,

¹ Qarang: Karimov I.A. O'zbekiston iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. - T.: O'zbekiston, 1995, 119-138 betlar.

ish haqi, pensiyalar, stipendiyalarning, jamg'arma banklardagi aholi omonatlari stavkalarining eng oz miqdorini bir vaqtning o'zida qayta ko'rib chiqish yo'li bilan amalga oshiriladi. Daromadlar nisbatini o'zgartirishda 1993 yil joriy etilgan yangi yagona ta'rif setkasi katta ahamiyatga ega bo'ldi. Bu barcha toifadagi xodimlarning mehnat haqi miqdorlarini tarif koeffitsientlari orqali, eng kam ish haqi vositasi bilan bevosita o'zaro bog'lash imkonini berdi.

Aholini ijtimoiy himoyalashning ikkinchi yo'nalishi - ichki iste'mol bozorini himoya qilish, hamda oziq-ovqat mahsulotlari va nooziq-ovqat mollari asosiy turlari iste'molini muayyan darajada saqlab turish bo'ldi. Bunga erishishda muhimi mahsulotlar eksportini bojxona tizimi orqali nazorat qilish va ularga yuqori boj to'lovlari joriy etish, kundalik zarur tovarlarni me'yorlangan tarzda sotishni tashkil qilish kabi tadbirlar katta ahamiyatga ega bo'ldi. Milliy valyuta joriy etilishi bilan oziq-ovqat mahsulotlarini me'yorlangan tarzda sotishdan voz kechish erkin narxlarga o'tish imkoniyatini yaratadi.

Iqtisodiy islohotlarning ilk bosqichida ijtimoiy siyosatni amalga oshirishning uchinchi yo'nalishi – aholining kam ta'minlangan tabaqalarini ijtimoiy himoyalash va qo'llab - quvvatlash borasida kuchli chora-tadbirlar o'tkazilganligi bo'ldi. Bu yo'nalishda aholining ijtimoiy jihatdan nochor qatlamlari - pensionerlar, nogironlar, ko'p bolali va kam daromadli oilalar, ishsizlar, o'quvchi yoshlar hamda qayd etilgan miqdorda daromad oluvchi kishilar turli xil yo'llar bilan himoya qilib borildi.

YAlpi ijtimoiy himoyalash tizimidan ishonchli ijtimoiy kafolatlar va aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimiga izchillik bilan o'tish –

ijtimoiy siyosatni amalga oshirishga, ijtimoiy himoya vositasini kuchaytirishda sifat jihatdan yangi bosqich boshlashini bildiradi.

Yangilangan ijtimoiy siyosat adolat tamoyillariga izchillik bilan rioya qilishga asoslanib, ijtimoiy ko'maklashishning mavjud usullarini va pul bilan ta'minlash manbalarini tubdan o'zgartirishni taqozo qiladi. Bu siyosat ijtimoiy himoya aniq maqsadi va aholining aniq tabaqalarini qamrab olishni ko'zda tutadi. YOrdam tizimi faqat kam ta'minlangan va mehnatga layoqatsiz fuqarolarga nisbatan qo'llanilib, shu maqsad uchun davlat manbalari bilan bir qatorda mehnat jamoalari, turli tashkilot hamda jamg'armalarning mablag'laridan ham foydalaniladi.

Ijtimoiy ko'maklashishning yangi tizimida bolalar va kam daromadli oilalar yordamdan bahramand bo'luvchi asosiy kishilar hisoblanib, ular uchun hamma nafaqa va moddiy yordamlar faqat mahalla orqali etkazib beriladi. Bu tizimda kam daromadli oilalarga beriladigan moddiy yordam mahalla orqali etkaziladi. SHu maqsadda mahallalarda byudjet mablag'lari, korxona va tashkilotlar, tadbirkorlik to'zilmalari va ayrim fuqarolarning ixtiyoriy o'tkazgan mablag'lari hisobidan maxsus jamg'armalar hosil qilindi.

Ijtimoiy ko'maklashishning yangi tizimi mehnatga rag'batlantiradigan omillar va vositalar yangi to'zilmasi paydo bo'lishini ham taqozo qiladi.

Shunday qilib, islohotlar davrida davlat aholining muhtoj tabaqalarini qo'llab-quvvatlash bilan birga, o'z mehnat faoliyati orqali oilasining farovonligini ta'minlashga intiluvchi kishilar uchun teng sharoit va qulay imkoniyat yaratishga harakat qiladi.

Asosiy tayanch tushunchalar:

Aholi daromadlari – aholining ma'lum vaqt davomida pul va natural shaklda olgan daromadlari miqdori.

Nominal daromad – aholi tomonidan pul shaklida olingan daromadlari summasi.

Ixtiyorida bo'lgan daromad – shaxsiy iste'mol va jamg'arma maqsadlarida foydalanish mumkin bo'lgan daromad.

Real daromad – narx darajasi o'zgarishini hisobga olib aholining hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan moddiy va ma'naviy ne'matlar bilan ta'minlanishi hamda ular ehtiyojlarining bu ne'matlar bilan qondirilish darajasidir.

Lorents egri chizig'i – daromadlar tengsizligi darajasini miqdoriy aniqlashni harakterlaydi.

Ijtimoiy to'lovlar – kam ta'minlanganlarga pul yoki natural shaklda yordam ko'rsatishga qaratilgan tadbirlar tizimi.

Ijtimoiy siyosat – bu davlatning daromadlar taqsimotidagi tengsizlikni iqtisodiyot qatnashchilari o'rtasidagi ziddiyatlarni bartaraf qilishga yo'naltirilgan siyosat.

A D A B I Y O T L A R:

- 1.I.Karimov “O’zbekiston bozor iqtisodiyotiga o’tishning o’ziga xos yo’li”T. “O’zbekiston” 1993 yil.
- 2.I.Karimov.“O’zbekiston iqtisodiy isloxlarni chuqurlashtirish yo’lida.”T.“O’zbekiston” 1995 y .
- 3.I.Karimov “O’zbekiston buyuk kelajak sari”
T.“O’zbekiston” 1998 yil. 2-Tom.2-bo’lim.
- 4.A.O’lmasov,M.SHarifxo’jaev.”Iqtisodiyot nazariyasi”(darslik)
T.Mehnat.1995 y 425-448 betlar
- 5.Shodmonov Sh,Jo’raev T. “Iqtisodiyot nazariyasi” (Ma’ruzalar matni)
T.2000 y 140-151 betlar.
- 6.Abduraimov.Xamroev. Aholi
daromadlari. “Iqtisod va hisobot”
1995 y №4. 42 bet.
7. Abduraimov.Xamroev.Maxmudov. Ishlab chiqarishda ijtimoiy
himoya.“Iqtisod va hisobot” 1993 y№8. 30-bet
- 8.Beknozov N.U. “ Bozor iqtisodiyoti nazariyasi”
T.“Universitet” 1993 y. 42-45 betlar.
- 9.SHodmonov SH va boshkalar “Iqtisodiyot nazariyasi” (o’quv
qo’llanma)
T.“Moliya”2002 y. 215-226 betlar.
10. Beknozov N. “Iqtisodiyot nazariyasi” (darslik)
T.2005 y 350-373 betlar.